

Motion till riksdagen
2005/06:Sf312

av Kalle Larsson m.fl. (v)

Flyktingmottagande i stat, kommun och landsting

1 Innehållsförteckning

1	Innehållsförteckning.....	1
2	Förslag till riksdagsbeslut.....	2
3	Inledning	3
4	Migrationsverket	4
4.1	Ökad kunskap i handlägningsprocessen	5
4.2	Migrationsverkets organiserade verksamhet	5
4.3	Extern tillsyn av mottagningsverksamheten	6
5	Kommunernas flyktingmottagande	6
5.1	Rätten till eget boende.....	7
5.2	Indexering av dagersättningen till asylsökande	8
5.3	Kommunernas ansvar för meningsfull integration av asylsökande	9
5.4	Asylsökande barns skolgång	9
6	Asylsökandes sjukvård.....	10
6.1	Asylsökande inte bara i behov av akut sjukvård	11
6.2	Gömda flyktingar och hälso- och sjukvård.....	11
6.3	Rehabilitering av traumatiserade och tortyrskadade flyktingar	12

Fel! Okänt namn på

2 Förslag till riksdagsbeslut

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att tydliggöra för alla anställda hur uppgifter, ansvar och befogenheter fördelas i organisationen.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om förstärkning av Migrationsverkets omvärldsbevakning, liksom analyser och kunskapsuppbyggnad vad gäller asylområdet generellt.
3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om obligatorisk vidareutbildning för samtlig personal inom Migrationsverket.
4. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om utbildningssatsning angående könsrelaterad förföljelse.
5. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om ambitionsnivån med den organiserade verksamheten.
6. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om möjligheten att bevilja asylsökande undantag från kravet på arbetstillstånd.
7. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att regeringen bör utreda frågan om extern tillsyn av Migrationsverkets mottagningsverksamhet.
8. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att regeringen bör lägga fram förslag som tydliggör kommunernas skyldigheter i flyktingmottagningen.
9. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att bereda frågan om ersättningen till kommuner och landsting så att de svarar mot de reella kostnader som åligger dem i och med flyktingmottagandet.
10. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om åtgärder för att komma till rätta med trångboddhet.
11. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att ge Glesbygdsverket i uppdrag att uppmuntra människor att bosätta sig i hela landet samt att Migrationsverket skall uppmuntra och erbjuda möjligheter för människor att söka alternativa bostadsorter.
12. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att utreda frågan om värdesäkring av dagersättningen till asylsökande.
13. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att tydliggöra kommunernas ansvar för att skapa fritidsverksamhet för asylsökande som lever på förläggningar och i eget boende.
14. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om skolans ansvar för barn till asylsökande och om möjligheten att införa skolplikt även vad gäller asylsökande barn.

15. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att regeringen i samarbete med Socialstyrelsen bör utforma riktlinjer angående möjligheter för asylsökande att erhålla hälso- och sjukvård inom ramen för befintligt hälso- och sjukvårdssystem och att dessa riktlinjer skall tydliggöras så att behandling av kris- och traumasador räknas som akut sjukvård.
16. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om asylsökandes tillgång till sjukvård.
17. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att utvidga rätten till sjukvård för vuxna asylsökande att gälla även icke akuta sjukdomstillstånd.
18. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att Socialstyrelsen bör ges i uppdrag att sammanställa nödvändig kunskap om sekretesslagens innehåll i fråga om gömda personer som söker sjukvård, och sprida denna kunskap i form av särskild utbildningsinsats för sjukvårdspersonal.
19. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att se över landstingens rutiner vad gäller sjukvårdskostnader för gömda asylsökande.
20. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om ansvar och finansiering vad gäller rehabiliteringen av tortyr- och traumaskadade flyktingar.
21. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att regeringen bör uppdra åt Socialstyrelsen att sprida den kunskap som finns i fråga om tortyr- och traumaskador till primärvård, socialtjänst, barnavård och psykiatri.

3 Inledning

Svensk flyktingpolitik har sedan 1990-talet hårdnat väsentligt och rättssäkerheten för asylsökande har försämrats i samma takt. Vi utvecklar vår syn på hur svensk flyktingpolitik i grunden måste omprövas och förändras i vår motion om flykting- och immigrationspolitiken. I det följande vill vi i stället rikta fokus på den del av flyktingpolitiken som rör det svenska flyktingmottagandet och ansvarsfördelningen mellan stat, kommun och landsting.

I och med den nya instans- och processordning som införs den 1 januari 2006 då Utlänningsnämnden läggs ned och överprövningen i asylärendena flyttas över till länsrätter med kammarrätten som slutinstans, har ett viktigt steg tagits mot en ökad rättssäkerhet i asylprocessen. Detta är nödvändigt för att också få ned de långa handläggningstiderna och en grundförutsättning för en lyckad integrationsprocess. Vänsterpartiet har drivit frågan om Utlänningsnämndens nedläggning sedan 1996 och kunde i och med riksdagens beslut den 14 september i år med stor glädje konstatera att det beslut som riksdagen fattade redan 2001 om att lägga ned Utlänningsnämnden i elfte timmen äntligen genomförs.

Fel! Okänt namn på

Den nedbrytande väntan som i dag råder i asylprocessen innebär att många lever fastlåsta i avskurenhet och passivitet, vilket i sig försämrar möjligheten till en positiv integration i Sverige. Det är därför viktigt att integrationsprocessen skall börja den dag en flykting sätter sin fot på svensk mark och söker asyl. Ett värdigt och positivt mottagande är avgörande för att möjliggöra tillhörighet i det nya landet, och för att alla mäns, kvinnors och barns ovillkorliga rättighet att, i enlighet med internationella konventioner, söka och finna en fristad i Sverige skall garanteras.

4 Migrationsverket

Sedan den 1 januari 2005 är Migrationsverket organiserat kring ett huvudkontor och fem verksamhetsområden: Asyl, Besök och bosättning, Medborgarskap, Mottagningsplanering och tillsyn samt Förvaltning och internationella frågor. Inom myndigheten arbetar i dag ca 3 300 anställda. Under 2004 genomfördes tre externa granskningar av Migrationsverkets verksamhet: Statskontorets "Tydligare styrning av Migrationsverket", Riksrevisionens "Inneffektiv asylprövning" och socialförsäkringsutskottets, genom Marie Bengtsson, "Migrationsverkets resurser". De pekar alla på olika sätt på brister vad gäller Migrationsverkets styrning av verksamheten. Detta har konsekvenser för bl.a. rättssäkerheten och handläggningstiderna i samtliga ärenden.

I stort sett allt beslutsfattande i enskilda ärenden görs av handläggare lokalt. För att underlätta kontakten med de asylsökande är en sådan decentraliserad struktur i och för sig önskvärd. Detta är dock avhängigt av att det finns en tydlig styrning centralt. Häri finns i dag stora brister.

Migrationsverket saknar arbetsordning som reglerar befogenheter, ansvar och rutiner. Detta medför uppenbara risker för bristande likvärdighet och ökar risken för godtycke i handläggningen. Vidare finns det på olika håll avsaknad av interna riktlinjer, vilket riskerar att leda till ytterligare förlängda handläggningstider i vissa fall.

Statskontorets rapport (2004:20 Tydligare styrning av Migrationsverket) tecknar en delvis dyster bild av verksamheten. Man beskriver i rapporten att verksamheten under många år haft i stort sett samma problem med långa handläggningstider, bristande enhetlighet i bedömningen och svårigheter med att vinna förtroende hos allmänheten, och att dessa problem kvarstår oavsett omorganisering, ledningsbyten och diverse utredningar. Ett grundläggande problem som Statskontoret pekar på är avsaknaden av rutiner för beslutsfattande. Härmed uppstår den uppenbara risken att beslut inte fattas enhetligt. Sedan dess har en ny arbetsordning införts och verkets ledning har förstärkts med en överdirektör och en rättschef i syfte att uppnå en mer effektiv styrning och en ökad rättssäkerhet. Detta är i sig positivt. Det är ändå uppenbart att rutiner och former för beslutsfattandet inom Migrationsverket behöver stramas åt. Det måste vara tydligt för alla anställda hur uppgifter, ansvar och befogenheter fördelas i organisationen. Därför bör regeringen i riktlinjer till

Migrationsverket tydliggöra detta uppdrag. Detta bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

4.1 Ökad kunskap i handlägningsprocessen

Statskontoret understryker också behovet av att komma till rätta med problem som har att göra med den s.k. misstroendekultur som finns inom myndigheten. Detta berör också handläggarnas psykosociala arbetsmiljö.

Eva Norström har i sin avhandling "I väntan på asyl – retorik och praktik i svensk flyktingpolitik" pekat på dessa faktorer påverkan på rättssäkerheten i asylprocessen. Norström har följt asylprocessen i ett drygt hundratal individuella ärenden steg för steg på vägen mot ett beslut. Hon understryker bl.a. allvarliga brister vad gäller ofullständiga beslutsmotiveringar. Vidare problematiserar Norström det faktum att det är Migrationsverket som utser ombud och som ansvarar för det första beslutet, inklusive asylförhör, utredningar av olika slag, beredning, beslut och verkställighet. Härmed agerar en och samma myndighet på en gång som polis, åklagare och domare och en hög grad av godtycklighet kommer ofta att vara rådande i migrationsmyndigheternas beslutsfattande. För att komma till rätta med de bristande beslutsunderlagen är det nödvändigt att förstärka Migrationsverkets omvärldsbevakning, liksom att analyser och kunskapsuppbyggnad vad gäller asylområdet generellt förbättras inom myndigheten. Detta bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

Den mer rättssäkra asylprocess som införs i och med Utlänningsnämndens nedläggning 2006, då förvaltningsdomstolar kommer att sköta överklagandena, förväntas medföra att kvaliteten på handläggningen även i första instans ökar. För att handläggare och beslutsfattare skall kunna leva upp till dessa ökade krav på beslutsunderlagets kvalitet måste vidareutbildning göras obligatorisk för samtlig personal inom Migrationsverket. Detta bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

Vidare är det viktigt att utbildningen av Migrationsverkets personal om kvinnors asylskäl förbättras. Fortfarande finns stora brister i de utredningar och bedömningar som gäller sådana ärenden. I och med att utlänningslagens flyktningbegrepp genom ny lagstiftning nu kan förväntas utvidgas till att omfatta även förföljelse på grund av kön och sexuell läggning, ställs ytterligare krav på att förbättra utbildningen av samtliga handläggare och beslutsfattare. En omfattande utbildningssatsning måste därför genomföras vad gäller könsrelaterad förföljelse. Detta bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

4.2 Migrationsverkets organiserade verksamhet

Statskontoret riktar också kritik mot Migrationsverkets organiserade verksamhet. Man pekar på att den organiserade verksamhet som bedrivs har alltför låg ambitionsnivå och att många som finns på förläggningarna inte deltar i

Fel! Okänt namn på

verksamheten. Flera utredningar har pekat på de brister som finns jämfört med det syfte som regeringen angett för verksamheten. Ett av syftena med Migrationsverkets organiserade verksamhet är att förbereda den asylsökande för ett liv i Sverige, dvs. att förbereda integrationen när uppehållstillståndet väl beviljats. Det tidigare Riksrevisionsverket gjorde 2002 en granskning och fann omfattande brister i den organiserade verksamheten. Här underströks behovet av att sätta upp tydliga målsättningar för hur stor andel av de asylsökande som bör återfinnas i praktik eller tillfälligt arbete. Migrationsverket behöver göra aktiva insatser för att underlätta för praktik och tillfälligt arbete. Därför är det nödvändigt att regeringen i regleringsbrev tydliggör ambitionsnivån med den organiserade verksamheten. Detta bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

Enligt bestämmelsen i 4 kap. 3 a § UtlF har Migrationsverket möjlighet att bevilja asylsökande undantag från kravet på arbetstillstånd. Denna bestämmelse har tillkommit för att bereda i första hand asylsökande möjlighet till meningsfull sysselsättning under väntetiden i Sverige. I och med den överenskommelse som regeringen, Vänsterpartiet och Miljöpartiet tecknat i anslutning till budgetpropositionen för 2006 kommer denna rättighet att utvidgas för personer som har fått ett avvisningsbeslut som inte kunnat verkställas på grund av omständigheter i deras hemländer. Vi menar att Migrationsverket i högre utsträckning bör använda sig av denna möjlighet att bevilja asylsökande undantag från kravet på arbetstillstånd. Detta bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

4.3 Extern tillsyn av mottagningsverksamheten

Statskontoret lämnar också förslag om extern tillsyn av mottagningsverksamheten. En sådan tillsyn skall ha som syfte att göra effektiv uppföljning och kontroll av verksamheten med mottagande av asylsökande i förhållande till nationell lagstiftning, regelverk och mål och även det som rör asylsökandes sjukvård.

I utredningen konstateras också att Migrationsverket är slutet gentemot omvärlden och därmed brister vad gäller transparens. En extern tillsyn och granskning bör kunna medföra större öppenhet och i förlängningen också ge de asylsökande större möjligheter att hävda sina rättigheter. Därför bör regeringen utreda frågan om extern tillsyn av Migrationsverkets mottagningsverksamhet. Detta bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

5 Kommunernas flyktingmottagande

När en asylsökande får permanent uppehållstillstånd blir kommunen där han eller hon vistas ansvarig för introduktionen. Det kommunala flyktingmottagandet är emellertid i dag ojämnt fördelat. Allt fler kommuner säger också upp sina avtal med Integrationsverket och ytterligare fler minskar mottagningen

av flyktingar med permanent uppehållstillstånd. Att flyktingar får vänta flera år på förläggningar på besked om uppehållstillstånd är redan det ett mycket allvarligt problem, att de sedan blir kvar på förläggningen när permanent uppehållstillstånd beviljats utan att få ta del av svenskundervisning och introduktionsprogram försvårar integrationen ytterligare. Därför måste kommunernas skyldighet att ta emot flyktingar med permanent uppehållstillstånd bli tydlig så att samtliga kommuner åläggs att ta emot flyktingar. Regeringen bör därför lägga fram förslag som tydliggör kommunernas skyldigheter i flyktingmottagandet. Detta bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

Samtidigt är det viktigt att kommunerna ges tillräcklig ersättning för de kostnader som detta ansvar innebär. Därför behöver de ersättningsnivåer som gäller i dag ses över så att de svarar mot de reella kostnader som åligger kommunerna och landstingen i och med flyktingmottagandet. Därför bör regeringen i samband med beredningen av utredningen om flyktingmottagande och introduktion (SOU 2003:75) samtidigt bereda frågan om ersättningen till kommuner och landsting. Detta bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

5.1 Rätten till eget boende

Lagen om eget boende (EBO) infördes 1994 för att stimulera boende utanför Migrationsverkets anläggningsboende. Dessförinnan ordnade endast mellan 5 och 10 % av de asylsökande bostad på egen hand. Samtidigt som EBO-systemet successivt har byggts ut har Migrationsverket genomfört omfattande nedskärningar vad gäller antalet mottagningsplatser på förläggningarna.

Regeringen har nu som en eftergift åt de kommunpolitiker i de tre storstäderna som vill begränsa flyktinginflyttningen, dragit in det redan tidigare mycket låga bostadsbidraget till asylsökande som väljer EBO, för att hänvisa asylsökande till de bostäder staten erbjuder. Detta har dock inte minskat antalet asylsökande som väljer denna boendeform. Däremot har det inneburit att dessa blivit ännu mer beroende av att anhöriga eller andra landsmän tar emot dem som inneboende utan hyra.

Avvecklingen av EBO kommer inte att lösa problem med segregation, trångboddhet m.m. Ungefär hälften av dem som söker asyl ordnar sin bostad själv och många har självklart sökt sig till bostadsorter där det finns en rimlig chans att få jobb och där släktingar eller bekanta kunnat ordna bostad. Bostadsbristen i storstäderna, som skapat trångboddhet inte bara för asylsökande, har förvärrats av den kraftiga minskningen av bostadsbyggandet och politikernas nedskärnings- och privatiseringspolitik.

Att begränsa rätten till eget boende är ett i raden av de restriktiva förslag regeringen kommit till riksdagen med under de senaste åren. Vi presenterar i motionen "Allas rätt till bostad" förslag om att återinföra och förstärka bostadsersättningen vid eget boende.

En begränsning av rätten att välja bostadsort ligger helt i linje med förslag om ökat transportörsvar, sänkt dagersättning till asylsökande och slopad

Fel! Okänt namn på

rätt till ny ansökan och är en del av det hårdnande klimatet i svensk flyktingpolitik. Sociala problem minskar inte för att man lyfter ut en grupp från ett bostadsområde. De asylsökande som i dag väntar på besked får inte någon bättre social situation på en flyktingförläggning.

Det finns nämligen stora problem med trångboddhet i Migrationsverkets anläggningsboende, och det är inte ovanligt att det bor två familjer med sammanlagt upp till 10 personer i en liten tvårumslägenhet. Regeringens förslag innebär att fattiga människor görs ännu fattigare. Vänsterpartiet vill understryka att alla barn som bor i en kommun har rätt till en boendesituation som ger tillräckligt utrymme och möjlighet till integritet. Enligt barnkonventionen skall de rättigheter som anges i konventionen tillfalla alla barn oavsett barnets ställning i landet. Därför bör regeringen tydliggöra Socialstyrelsens ansvar för att även barn till asylsökande skall få ett tillräckligt skydd så att exempelvis extrem trångboddhet kan undvikas. Detta bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

För att vidare hantera de problem med trångboddhet som föreligger krävs en offensiv bostadspolitik där kvinnornas särskilda situation uppmärksammas.

I budgetpropositionen avsätts varje år medel inom Integrationsverkets anslag Kommunersättningar för flyktingmottagande (anslag 10:3), ett stimulansbidrag för utflyttning från storstäderna. Vidare har Södertälje kommun slutit ett avtal med Sandvikens kommun om att 100 personer om året skall slussas dit, men mycket få flyktingar fastnade för detta erbjudande. Vänsterpartiet är mycket kritiskt till åtgärder som direkt riktar sig till asylsökande och flyktingar eftersom det är fråga om öppen etnisk diskriminering. Vi menar att eventuella utflyttningsinsatser bör rikta sig även till andra än asylsökande och flyktingar. Därför bör Glesbygdsverket, i syfte att avlasta storstadsregionerna befolkningsmässigt, ges i uppdrag att uppmuntra människor att bosätta sig i hela landet. Samtidigt skall Migrationsverket uppmuntra och erbjuda möjligheter för människor att söka alternativa bostadsorter. Detta bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

5.2 Indexering av dagersättningen till asylsökande

Dagersättningen till asylsökande regleras i förordningen (1994:361) om mottagande av asylsökande m.fl. För ensamstående utbetalas 71 kr per person inklusive egen mathushållning och för sammanboende vuxna 61 kr per person. Ersättningen för barn varierar mellan 37 och 50 kr beroende på barnets ålder.

Denna ersättning har inte ändrats sedan 1994 och dagersättningens värde har härmed urholkats. För att asylsökande skall ha möjlighet att klara de ökade kostnaderna för uppehälle, mediciner, läkarbesök osv., behöver ersättningen värdesäkras i förhållande till prisutvecklingen. Därför bör regeringen utreda hur en sådan värdesäkring kan genomföras. Detta bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

5.3 Kommunernas ansvar för meningsfull integration av asylsökande

Kommunerna har ett vidare ansvar i att skapa en meningsfull tillvaro för alla invånare. Detta gäller även de asylsökande som finns i kommunens flyktingmottagning. Centralt för en lyckad integration är att asylsökande skall ha kännedom om och känna samhörighet med det svenska samhället. I dag finns mycket lite resurser utanför mottagningsenheterna som stimulerar en sådan process och som möjliggör för asylsökande att komma i kontakt med andra människor. Det är därför mycket viktigt att tydliggöra kommunernas ansvar för att skapa fritidsverksamhet både för de barn, unga och vuxna asylsökande som lever på förläggningar och för dem som har eget boende. Detta bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

5.4 Asylsökande barns skolgång

Vänsterpartiet har tidigare drivit och fått igenom att barn till asylsökande skall ha rätt till skola och förskola på i huvudsak samma villkor som bosatta svenska barn, men mycket återstår att göra. Kunskap är aldrig tung att bära, och det finns därför bara vinster i att bemöta den asylsökande som om han eller hon kommer att stanna, för att därför vinna tid i den senare integrationsprocessen. Denna rättighet fungerar i dag mycket olika i olika kommuner, bl.a. mot bakgrund av de uppenbara svårigheter för asylsökande barn och deras föräldrar att själva söka upp det rektorsområde som barnen skall kunna gå i. Det är därför nödvändigt att överväga att skolan tar ett mer uppsökande ansvar för barn till asylsökande. Av denna anledning bör regeringen överväga möjligheten att införa skolplikt även vad gäller asylsökande barn. Detta för att garantera dessa barns grundläggande rättigheter. Detta bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

Vänsterpartiet har i samband med överenskommelsen om vårbudgeten för 2005 kommit överens om att se över hur de s.k. gömda barn som finns i Sverige skall garanteras rätten att gå i skolan. Gömda barn i Sverige har numera rätt till sjukvård men har fortfarande inte rätt att gå i skolan. Enligt barnkonventionen skall staten ge varje barn som befinner sig i landet tillgång till utbildning. Det innebär att även ett barn som lever gömt skall ha den rätten. I dag avgörs skolgången för dessa barn från fall till fall och av hur mycket solidaritet det finns vid varje enskild skola. FN:s övervakningskommitté har kritiserat Sverige för dessa förhållanden. Inom EU är det endast Sverige, Danmark och Tyskland som inte erbjuder gömda flyktingbarn någon lagstadgad rätt till skolgång, vilken alltså är stadgad i barnkonventionen.

Möjligheten att vistas i skolan några timmar om dagen med struktur och kamrater kan bli en livlina för dessa barn. Vänsterpartiet anser därför att den rätt till skola som gäller barn till asylsökande också skall gälla barn som lever gömda. Detta gäller från förskola till gymnasiet, inklusive särskola. I och med årets budgetöverenskommelse tillförs kommunerna 2006 medel inom ramen för det generella statsbidraget för att tillgodose behovet av att ordna skolgång

Fel! Okänt namn på

för dessa barn. En utredare skall skyndsamt lämna förslag på hur regleringen av de gömda barnens skolgång skall ske.

6 Asylsökandes sjukvård

Den medicinska etikens mest grundläggande princip är alla människors rätt till vård efter behov. Ekonomisk, social eller juridisk ställning, politisk eller religiös tillhörighet, etnisk bakgrund, kön och liknande faktorer får inte påverka den medicinska professionens handlande, som i stället skall utgå från vetenskap och beprövad erfarenhet brukad för patientens bästa.

De människor som av olika skäl kommer till Sverige för att få skydd har ofta ett stort behov av sjukvård. Detta bottnar i de traumatiska händelserna som många bär med sig från sitt hemland, och det trauma det innebär att bryta upp och fly till ett annat land. Det är framför allt psykiatrisk vård som efterfrågas och bland de asylsökande är särskilt barnen drabbade.

Under det senaste året har det kommit larmrapporter från svenska läkare och psykologer om att hundratals asylsökande barn är sängliggande och apatiska. Dessa barn lider av s.k. depressiv devitalisering. De förmår varken tala eller röra sig och flera av dem måste sondmatas. Det handlar om livshotande tillstånd för dessa barn som i de flesta fall har sina egna svåra trauman med sig, där de sett sin mamma eller pappa bli våldtagen eller misshandlad, eller där de själva blivit utsatta för övergrepp. Gemensamt för dessa barn är också att deras föräldrar under den långa pressande väntan i asylprocessen, i takt med att utsikterna att få stanna i Sverige minskar och när alternativen är att återvända till mardrömmen i hemlandet eller att fortsatt fly, förlorat förmågan att förmedla något hopp till sina barn.

Regeringen har fattat ett vägledande beslut angående de apatiska barnen. Mot bakgrund av den kritik som riktats mot tillämpningen av regeringens beslut om de apatiska flyktbarnen kommer, i och med den överenskommelse som fattades i anslutning till budgetpropositionen för 2006, ett uppdrag att lämnas till Migrationsverket och Utlänningsnämnden om att skyndsamt redovisa de åtgärder och förändringar som genomförts med anledning av beslutet.

Flera landsting vittnar i dag om det ökade behovet av stöd till asylsökande och att det saknas både resurser och kompetens. I andra landsting har man iakttagit att de avsatta medlen för sjukvård till asylsökande inte används eller att det är oklart hur de använts. På grund av att landstingen inte i tillräcklig utsträckning kompenseras för kostnaderna för hälso- och sjukvård för asylsökande finns i dag ett växande underskott hos landstingen. För år 2003 fick landstingen endast 70 % av kostnaderna täckta av staten. Härmed finns det en uppenbar risk att asylsökande inte ges den tillgång till vård de har rätt till. I och med budgetöverenskommelsen för 2006 tillförs nu ytterligare medel till asylsökandes sjukvård där riktade medel anslås för att bättre kunna erbjuda behandling av traumaskador och för att ge adekvat behandling till de s.k. depressivt devitaliserade barn som finns runtom i landet.

För att värna asylsökandes rätt till vård och för att understryka den medicinska etikens grundläggande värderingar vill Vänsterpartiet understryka att asylsökande skall omfattas av den allmänna hälso- och sjukvården och alltså inte av någon särslagstiftning. Därför bör regeringen i samarbete med Socialstyrelsen utforma riktlinjer angående möjligheter för asylsökande att erhålla hälso- och sjukvård inom ramen för befintligt hälso- och sjukvårdssystem. I riktlinjerna skall tydliggörande göras att behandling av kris- och traumaskador räknas som akut sjukvård. Detta bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

I arbetet med att skydda asylsökande barn med psykiatriska tillstånd bör därför regeringen ta i beaktande att asylsökande barns psykiska hälsa är beroende av att även vuxna asylsökande har en god tillgång till sjukvård. Detta bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

6.1 Asylsökande inte bara i behov av akut sjukvård

Sjukvård för asylsökande vuxna ges endast för s.k. akuta sjukdomar. Även om asylsökande barn skall ha rätt till övrig vård, finns det tydliga signaler på att även barns akuta tillstånd ifrågasätts. Ett motiv för detta sägs vara att det vore oetiskt att påbörja en längre behandling som måste avbrytas för att den asylsökande inte får uppehållstillstånd. Det är enligt Vänsterpartiet betydligt mer oetiskt att tvinga människor att vänta med att få vård till dess att tillståndet blivit akut, vilket orsakar såväl onödigt lidande som ökade landstingskostnader.

Vänsterpartiet anser att behandling borde kunna ges när det gäller förebyggande vård för att förhindra akuta tillstånd. Vi anser därför att regeringen skall undersöka möjligheten att utvidga rätten till sjukvård för vuxna asylsökande att gälla även icke akuta sjukdomstillstånd. Detta bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

6.2 Gömda flyktingar och hälso- och sjukvård

Det blir alltför många människor som gömmer sig i Sverige efter att Utlänningsnämnden avslagit överklaganden av Migrationsverkets avvisningsbeslut i asylärenden. Detta mycket som en följd av den nuvarande, från rättssäkerhetssynpunkt undermåliga, asylprocessen.

Många gånger har dessa gömda människor trängande behov av sjukvård. Det finns många bland sjukvårdspersonalen som vårdar och behandlar gömda flyktingar men de gömda vågar ofta inte vända sig till den offentliga sjukvården eftersom det är känt att sjukvårdspersonal vid flera tillfällen, i strid med gällande sekretesslagstiftning, meddelat polisen eller Migrationsverket att man har en patient hos sig för vilken ett lagakraftgärande avvisningsbeslut föreligger. Därför bör regeringen ge Socialstyrelsen i uppdrag att sammanställa nödvändig kunskap om sekretesslagens innehåll i fråga om gömda personer som söker sjukvård, och sprida denna i form av särskild utbildningsin-

Fel! Okänt namn på

sats för sjukvårdspersonal. Detta bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

I fall då uppehållstillstånd ges till asylsökande kompenserar Migrationsverket landstingen för den del av vårdkostnaden som avser tiden efter det att uppehållstillstånd beviljas. Denna ordning har fått svåra konsekvenser vad gäller gömda asylsökande. Dessa människor har ofta valt att gömma sig i rädsla för vad som skulle hända om de avvisas till det land där de tidigare utsatts för tortyr, våldtäkter eller andra svåra kränkningar av de mänskliga rättigheterna. Detta leder inte alltför sällan till att de blir starkt självmordsbenägna och, i en del fall, även har lagts in för psykiatrisk tvångsvård efter misslyckade självmordsförsök. I de fall då uppehållstillstånd sedermera beviljas står alltså Migrationsverket för den del av kostnaderna som rör tiden efter beviljandet. Detta är enligt Vänsterpartiet i sig en felaktig ordning eftersom det i grunden finns en felaktig bedömning från Migrationsverkets sida. Därmed borde staten också stå för hela sjukvårdskostnaden. Det har i flera landsting antagits en policy att i sådana fall kräva den enskilde vårdtagaren på resterande summa. Vid utebliven betalning har sedan ärendena lämnats vidare till kronofogden. Detta förfarande kan upplevas mycket kränkande för den enskilde som redan lever under svår psykisk press. I sammanhanget bör även nämnas att det finns signaler att polisen alltmer börjat söka upp exempelvis psykiatrin för att genomföra avvisningar av gömda flyktingar. Mot denna bakgrund bör regeringen se över landstingens rutiner vad gäller sjukvårdskostnader i ärenden som rör gömda asylsökande. Detta bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

6.3 Rehabilitering av traumatiserade och tortyrskadade flyktingar

I Sverige lever i dag en stor grupp torterade och svårt traumatiserade människor. Det är människor som flytt från sina hemländer undan krig, fängelse och tortyr samt politisk, etnisk och religiös förföljelse. Många av dem behöver kvalificerad psykosocial och psykiatrisk vård. De brister som i dag finns vad gäller dessa människors möjlighet till nödvändig rehabilitering sätter upp allvarliga hinder för det fortsatta livet i Sverige.

Vid Danderyds sjukhus finns Kris- och traumacentrums enhet för tortyr- och traumaskadade som erbjuder diagnostik, dokumentation och behandling av skador från tortyr, förföljelse och andra former av våld samt krigsupplevelser. Man arbetar bl.a. med behandling av kvinnor som utsatts för institutionaliserat sexuellt våld.

Att få en noggrann bedömning av tortyr- och traumaskador är viktigt för att den som drabbats av övergrepp skall få upprättelse. En riktig diagnostik och dokumentation kan vara avgörande för att asylskälen skall bli korrekt bedömda. Det kan också ha stor betydelse för personer som fått uppehållstillstånd, men som på grund av tortyr- och traumaskador har svårt för att delta i allmänna introduktionsinsatser som språkstudier och praktik. Många traumatiserade flyktingar behöver individuellt anpassade introduktionsinsatser och

Fel! Okänt namn på

professionell behandling för att på sikt ha en chans till integration i det nya samhället. Kris- och traumacentrum fungerar som en kunskapsbank och besitter ovärderlig kunskap om behandling av tortyr- och traumaskadade.

Liknande verksamhet bedrivs bl.a. vid Röda Korsets rehabiliteringscentrum för torterade och krigsskadade flyktingar i Malmö, Skövde, Stockholm, Uppsala och Falun samt vid Flyktingmedicinskt centrum i Linköping.

Ansvar för flyktingars hälso- och sjukvård ligger i dag hos landstingen, på samma sätt som dessa ansvarar för alla andra invånare som är bosatta i landet. När det gäller asylsökandes sjukvård finns det ett avtal mellan staten och Landstingsförbundet. En statlig schablonersättning utgår, och regleras i förordningen (1996:1357) om statlig ersättning för hälso- och sjukvård till asylsökande. När det gäller tortyr och traumaskadade flyktingar finns det inte någon särskild organisation på det nationella planet.

Vänsterpartiet anser därför att regeringen skall återkomma med förslag om hur en långsiktig finansiering av denna verksamhet skall kunna komma att säkras. I samband med att regeringen bereder utredningen om Högspecialiserad sjukvård (Ds 2003:56) bör regeringen även analysera frågan om ansvar och finansiering vad gäller rehabiliteringen av tortyr- och traumaskadade flyktingar. Detta bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

Vidare är det av avgörande vikt att kunskapen om tortyr- och traumaskador kommer de personalgrupper till del som står för det direkta bemötandet av flyktingar som söker vård. Därför bör regeringen ge i uppdrag åt Socialstyrelsen att sprida den kunskap som finns i fråga om tortyr- och traumaskador till primärvård, socialtjänst, barnavård och psykiatri. Detta bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

Stockholm den 3 oktober 2005

Kalle Larsson (v)

Ingrid Burman (v)

Elina Linna (v)

Ulla Hoffmann (v)

Gunilla Wahlén (v)